

Nieuwe toekomst koolzaad

Enorme lappen geel kleurden in de voorzomer dit jaar weer het vlakke Oldambtster land. Na een tijd van neergang beleeft de koolzaadteelt kennelijk een revival. Voor bakken en braden is de olie nu niet meer zo nodig, maar auto's blijken er heel goed op te willen lopen. Wordt koolzaad weer als vroeger het 'zwarte goud van het Oldambt'? Tweeënehalve eeuw geleden werd uit de oogst van één jaar de complete aanleg van een Dollardpolder bekostigd!

door
Krino Bont

Over het algemeen was het terugwinnen van de eerder door de Dollard opgeslokte gronden een kwestie van vallen en opstaan. Maar al te vaak moesten de ondernemers aanzien dat hetgeen zij in maandenlange arbeid tot stand hadden gebracht binnen enkele uren weer onder water verdween. Bij de inpoldering van de Stadspolder (430 hectare) ging alles echter van een leien dakje. Het hiermee belaste College van Gecommitteerden spreekt in zijn verslag aan de Raad van Groningen dan ook van 'een hazardeuze onderneming' die nochtans een gunstig verloop had. Deze en volgende gegevens zijn ontleend aan een artikel van B. Roelofs in de Groninger Volksalmanak van 1914.

Polderjongens

Het bedijkingswerk begon vroeg in het voorjaar van 1740. Het weer was uitzonderlijk gunstigen het werk vorderde goed. In mei waren er wat moeilijkheden met de polderjongens - niet ongevoelbaar waar zoveel ongeregeld volk bijeen was - gepaard gaande met een kleine staking, maar dat liep kennelijk met een sissert af. De Stad stelde een detachement militie ter beschikking, maar het verhaal vermeldt niet dat ze daadwerkelijk in actie kwamen. Het was vermoedelijk voldoende dat de raad eerder genoemde gecommitteerden machtigde om 'in cas van de minste revolte of onordelijkheid, den eersten belhamel of wederspannige de facto na gelegenheid van saken wel streng, anderen ten exempel, te doen straffen'. Veel oponthoud heeft de staking niet gebracht, want reeds midden juli kon de raad besluiten om 639 'deimaten' (1 deimat = 1 deimt = ... hectare) te doen begreppelen, beploegen en daarna in te zaaien met koolzaad. Het weer was wel wat droog, de veldmuizen waren talrijk maar de gecommitteerden rapporteerden op 3 november 1740 aan de raad 'dat tegen alle vermoeden in, sy het gewas in eene goede en florissante staat hadden bevonden'. De winter werd door het gewas goed doorstaan en ook de groei en de bloei in de lente en zomer van 1741 verliep voorspoedig. De opbrengst was dan ook boven alle verwachting. Bovendien verliepen ook de oogstwerkzaamheden zonder noemenswaardige tegenslag. Het zichten duurde zes dagen en kwam gereed op 6 augustus. Daarna werd het koolzaad op het veld gedorst. Grote dorskleden werden uitgelegd waarop de losse schoven werden uitgelegd en het zaad door enige paarden werd uitgetreden. Voor het dorsen en het schonen van het zaad waren zo'n 30 personen nodig per kleeft of zeil. Aangezien er in de nieuwen polder 18 zeilen werden gebruikt werden er dus bij de oogst meer dan 500 personen ingezet. Het was daarom nodig veel werkvolk van elders aan te trekken. De arbeid was zwaar en vermoei-

end en duurde van de vroege morgen tot de late avond. De verzorging was echter prima. De beker ging de hele dag lustig rond, zo wil het verhaal, een vet schaaplam werd in de rijstsoep gekookt en er was gort met stroop en rozijnen, vette ham, witte brood en roggebrood met volop boter en karnemelkseppap met stroop en anijs. In de rusttijden en na afloop van de werktijd werd er dan ook reusachtig gebuffeld. Tot het midden van de negentiende eeuw kwam het voor dat het koolzaad op deze wijze werd geoogst.

Dit werk was uiteraard erg weergevoelig. De schade die reeds een enkele hevige regen- en hagelbui kon aanrichten was aanzienlijk en bovendien moest de ondernemer het vele werkvolk aanhouden, ook als er niet kon worden gewerkt.

Maar in de Stadspolder verliep dus alles naar wens, ook het dorsen, 'bij vervolg van bestendig weder'. Het gedorst zaad werd in binnenschepen geladen en de gecommitteerden gingen op zoek naar kopers. De prijs was hen aanvankelijk te laag en de schepen werden daarom enige tijd opgelegd. De extra ligdagen moesten worden vergoed, maar die kosten kwamen er dubbel en dwars weer uit. Uiteindelijk werd het zaad, niet alles in één keer natuurlijk om de markt niet te bederven, maar met twee of drie scheepsladingen tegelijk, afgezet in Amsterdam en Rotterdam en 'ten deele alhier in de Provincie'. Na aftrek van het zaaizaad voor de volgende oogst, waarbij er nog 124 deimten meer werden ingezaaid en na aftrek van de ligdagen van de schippers en alle verdere verkoopkosten was de totale opbrengst 84691 gulden en enige stuivers. Het bedijkingswerk in 1740 en 1741 had fl. 66538.- gekost, het bebouwen en oogsten fl. 13300.-, zodat er na aftrek van alle uitgaven zelfs nog fl. 4852.- over bleef!

Milieuvriendelijkheid

Zo lucratief zal de teelt nu niet gauw weer worden. Een nieuw uitgebracht automodel kan dan wel, naar het heet, 40.000 kilometer rijden op één hectare koolzaad oftewel zo'n 1500 liter olie, voorlopig gaat het alleen maar met veel subsidie en vooral op basis van vrijheid van belastingen en accijnzen. Maar wie weet, de olieprijs stijgen momenteel tot in de hemel en de hoeveelheid fossiele brandstoffen is tenslotte eindig. Een belangrijk aspect is ook de milieuvriendelijkheid van de nieuwe brandstof. Het ruikt een beetje naar patat en gebakken vis, maar schadelijke stoffen worden er verder bijna niet uitgescheiden. Vooral ook van belang dus bij gebruik in de vrije natuur, bij de watersport, welke voor het Oldambt bij gereed komen van de Blauwe Stad naar verwachting steeds belangrijker zal worden. Vaar dus straks met koolzaadolie, milieuvriendelijk en ter plaatse verbouwd!

Wordt koolzaad weer als vroeger het 'zwarte goud van het Oldambt'?

Str. bl. 25-8.04